

Jatkoa: Uskonnollisia tilaisuuksia koskeva ohje (lausuntopyyntö OPH-1302-2021)
Luukkainen, Jouni P
Sun 11/07/2021 13.16
To: kirjaamo@oph.fi
Cc: nina.viitanen@oph.fi

Tämä viestini on jatkoa 8.7.2021 11.07 samoille vastaanottajille lähettämääni viestiin.

Pyydän Opetushallituksen kirjaamoa välittämään pikimmiten tämänkin viestini seuraavia ohjeita lukion osalta valmistelevalle:

Lausuntopyyntö OPH-1302-2021 Opetushallituksen ohjeista koskien katsomuskasvatuksen ja uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksen sekä yhteisten juhlien ja uskonnollisten tilaisuuksien järjestämistä

Lausuntoaika päättyi jo 21.4.2021, mutta ohjeita ei ole vielä vahvistettu. Toivottavasti en ole liikaa myöhässä.

Lähetän siis tämänkin viestini suoraan myös Nina Viitaselle, joka lausuntopyynnössä mainittiin asian valmistelijana.

.....

(Kertaan edellisen viestini saatteen:)

Yhdistyksemme antoi oma-alotteisen lausuntonsa 21.4.2021, mutta siinä pyrittiin kattamaan ohjeiden luonnokset kauttaaltaan, jolloin kiireen tähden tässä viestissä tarkasteleman asia jäi vain lyhyen maininnan varaan, vaikka laajemmat perustelut vaatimuksellemme asiassa olivat toki mielessäni. Pälkähti päähäni, että voisinhan sittenkin nämä perustelut näin jälkikäteen lähettää, sillä niistä voisi olla apua ohjeiden valmistelussa.

Terveisin
matematiikan dosentti Jouni Luukkainen
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry
p. 045 2129 763, jouni.luukkainen@helsinki.fi

JATKOPERUSTELUMME LUKIOLAIN 16 §:N 7 MOMENTIN TULKINNALLE (LAUSUNTOMME S. 12)

Ohjelunonnoksessa lukiolain 16 §:n 7 momentti esitettiin sellaisenaan:

(0) Opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

Tätä säännöstä tuki vuodet 1999--2017 opintojen aloittamisajankohdan määritelmän antanut seuraavasti kuulunut lukioasetuksen (810/1998) 15 §:n 2 momentti, jota ei kuitenkaan koskaan mainittu Opetushallituksen ohjeissa (ks.

tulkinta (2)):

Kahdeksantoista vuotta täyttäneen opiskelijan katsotaan aloittaneen opintonsa alle 18 vuotiaana, jos hän jatkaa saman tai muun koulutuksen järjestäjän opetuksessa alle 18 vuotiaana aloittamiaan lukio-opintoja, eivätkä opinnot ole olleet keskeytyneenä vähintään vuoden ajan.

Tämän viestini tarkoitus on ensin tarkastella (2):n syntyä lukiolain (629/1998) esitöissä (HE 86/1997 vp koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi; SiVM 3/1998 vp) ja sitten keskustella (0):n täsmentämisestä nykyisessä lukiolaissa ja Opetushallituksen ohjeessa.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa 1 §:lle Soveltamisala ja tarkoitus sanotaan:

Edellä todetusta poiketen eräitä lain säännöksiä sovelletaan niihin sisältyvän maininnan mukaan kuitenkin vain joko 18 vuotta täytettyään opintonsa aloittaneisiin tai alaikäisiin opiskelijoihin.

Tässä jopa annettaisiin ymmärtää, että jokaisen 18 vuotta täyttäneen opiskelijan katsottaisiin aloittaneen opintonsa 18 vuotta täytettyään. Tämä näkemys on täysin vastakkainen (3):n mukaiselle ankaralle ehdolle, että vain sellaisen 18 vuotta täyttäneen opiskelijan katsotaan aloittaneen opintonsa 18 vuotta täytettyään, joka ei ole ollut päivääkään lukiokoulutuksessa alle 18-vuotiaana. Lukiolakia ei todellakaan olisi voitu katsottu aiheelliseksi säätää tämän ankaran tulkinnan mukaisena, vaikka teknisesti olisi ollut helppoa tehdä niin.

Esitöissä ei mainittu, miten lukio-opintojen aloittamisajankohta määritellään tai lukioasetuksessa määriteltäisiin. Siten näissä esitöissä ei myöskään voitu antaa perusteluja vaatimukselle lukio-opintojen vähintään vuoden ajan keskeytyneenä olemiselle. Itse asiassa hallituksen esityksessä opetuksen laajuudesta ja sisällöstä säättävän 7 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa sanottiin jotain päinvastaista:

Taito- ja taideaineet eivät ole nykyisin opiskelijalle pakollisia aineita aikuislukiossa ja kansanopistoissa. Pykälässä taito- ja taideaineiden vapaaehtoisuus sidotaan vastaisuudessa opintojen aloittamisikään. Taito- ja taideaineet olisivat vapaaehtoisia myös henkilöille, jotka aloittavat uudelleen kesken jääneet opintonsa täytettyään 18 vuotta.

Tässä ei siis sanota mitään sellaista, että opintojen uudelleen aloittaminen ei kuitenkaan saisi tapahtua vailla minkään pituista taukoa.

Sivistysvaliokunpuolestaan totesi:

Taito- ja taideaineet eivät nykyisin ole pakollisia oppiaineita aikuislukiossa ja kansanopistoissa. Nyt säädettävässä lukiolaissa liikunta ja terveystieto kuitenkin säilyvät pakollisina lukion oppimäärässä niiden opiskelijoiden osalta, jotka aloittavat lukiokoulutuksen alle

18-vuotiaana.

Mutta ei tässäkään otettu kantaa siihen, kuinka olisi meneteltävä opintojen jatkamisen suhteen niiden jäätyä kesken alle 18-vuotiaana.

Apua ei löydy myöskään seuraavista yksityiskohtaisista perusteluista lukiolain 9 §:lle Uskonnon ja elämänskatsomustiedon opetus:

Pykälän 5 momentin [joka siirtyi 7 momentiksi 1.8.2003] mukaan mahdollisuus valita uskonnon ja elämänskatsomustiedon välillä koskee lukio-opintonsa 18 vuotta täytettyään aloittaneita opiskelijoita. Nykyisin valintaoikeus määräytyy oppilaitoksen mukaan. Kaikilla, myös alle 18-vuotiailla, aikuislukion ja kansanopiston lukiolinjan opiskelijoilla on nykyään oikeus valita elämänskatsomustieto, vaikka he kuuluisivatkin johonkin uskontokuntaan. Kun muutos koskee 44 §:n mukaan lain voimaantulon jälkeen opiskelijaksi otettavia henkilöitä, aikuislukioon ja kansanopistoon ennen lain voimaantuloa otettu alle 18-vuotias opiskelija säilyttää valintaoikeuden.

Opetusministeriö pyysi 13.2.1998 lausuntoja perusopetusasetuksen ja lukioasetuksen luonnoksista (opm/13/010/1998), mutta opintojen aloittamisajankohtaa koskevaa määritelmää ei lukioasetuksen luonnoksessa ollut, eikä siitä lausunnoissa sitten mitään mainittukaan. Vuoden taukoa ei perusteltu myöskään lopulliseen lukioasetukseen (6.11.1998/810) liittyneessä opetusministeriön muistiossa 5.11.1998, vaan siinä sanottiin vain seuraavaa:

15 §. Opintojen päätoimisuus. [Vahvistettuun otsikkoon tuli lisäksi "ja opintojen aloittamisajankohtaa koskeva määritelmä".] Pykälän 2 momentissa määritellään, milloin oppilaitosta 18 täytettyään vaihtavan tai keskeytyneitä opintojansa jatkavan opiskelijan katsotaan aloittaneen opintonsa alle 18 vuotiaana.

Lainaan vielä seuraavan muistiosta:

Asetukset on valmisteltu virkatyönä opetusministeriössä. Asetusluonnoksista on käyty laaja lausuntokierros keväällä 1998. Lisäksi asetuserluonnoksista on neuvoteltu erikseen opetushallituksen, Suomen Kuntaliiton, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n ja Suomen Rehtorit r.y.:n kanssa. Luonnoksesta taiteen perusopetusasetukseksi on neuvoteltu ... Henkilöstöä edustavien järjestöjen kanssa on käyty lisäksi ...

Asetuserluonnokset on tarkistettu oikeusministeriössä.

En tiedä, oliko 15 §:n 2 momentti esillä noissa neuvotteluissa.

YHTEENVETONA äskeisestä totean, että tulkinta (3) ei tukea saanut vaan että lukioasetuksen 15 §:n 2 momentin kumoaminen tukee päinvastoin tulkintaa (1).

Olisi tärkeätä, että Opetushallituksen ohjeessa torjuttaisiin tulkinat (2) ja (3), jolloin jäljelle jää itsessään puolustettavissa oleva tulkinta (1).

Mielestäni viranomainen, joka käyttäisi tulkintaa (2) tai (3), toimisi virkavelvollisuuksiaan vastaan. On myös huomattava, että erityisesti opiskelijalle (0) saattaa näyttää tarkoittavan tulkintaa (3) ja olevan kaukana tulkinnasta (1), kun taas oikeasti nykytilanteessa (0):n ainoa perusteltavissa oleva tulkinta on (1). Tällaisesta vaikeneminen Opetushallituksen ohjeessa ei ole Opetushallitukselle asetettujen tehtävien mukaista.

Yhdistyksemme antoi vuonna 2018 lausunnot opetus- ja kulttuuriministeriölle uutta lukiolakia koskevan hallituksen esityksen luonnoksesta sekä eduskunnan sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä. Lausunnoissamme kerroimme uuden lukiolain 16 §:n 7 momentin täsmentämisen tarpeesta ja puolustimme sen täsmentämistä (1):n mukaisena pitäen tulkintaa (2) vain vaikeasti ja tulkintaa (3) mahdottomana perustella.

Mutta lukiolakia ei ole täsmennetty, vaikka jo edellistä lukiolakia olisi pitänyt täsmentää vuoden 2018 alun jälkeen. Näen sen tarkoittavan ensi sijassa sitä, että (2):n menetys ei ole lainsäätäjää huolestuttanut. Sikälikin (3):n mukainen tulkinta (0):lle Opetushallituksen ohjeessa olisi puolustettavissa.

Jos sitten lainsäätäjä haluaisi (2):n lakiin, sille tulisi esittää perustelut, jollaisia ei vuonna 1998 esitetty. Lisäksi tarvittaisiin siirtymäsäännös, kuten lukiolaissa (629/1998) oli 44 § Aikuisopiskelijoita koskeva siirtymäsäännös. Siirtymäsäännöksessä olisi selvästikin sallittava kaikkien ennen kyseisen lukiolain muutoksen voimaantuloa 18 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden toimia (1):n mukaisesti tämän lukiolain muutoksen voimaantulon jälkeen. Myös sikäli (3):n mukainen Opetushallituksen ohjeistus olisi puolustettavissa.